

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tilastolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi tilastolakiin tietosuojalainsäädännön voimaantulon edellyttämiä muutoksia sekä terminologisia ja teknisiä korjauksia. Lakiin ehdotetaan lisäksi lisättäväksi säännökset Tilastokeskuksen ylläpitämään yritys- ja toimipaikkarekisteriin lisättävistä neljästä uudesta julkisesta tiedosta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.2.2020.

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Osa muutosehdotuksista pohjautuu hallituksen esitykseen eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp.). Esityksen osana oli ehdotus tilastolain muuttamisesta (lakiesitys 51). Esitys raukesi eduskunnassa keväällä 2019, mistä syystä muutokset ehdotetaan tehtäväksi tällä esityksellä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, Tilastokeskukselta, Tietosuojavaltuutetulta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, Suomen kuntaliitolta, Väestörekisterikeskukselta, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Tullilta, Luonnonvarakeskukselta, Maanmittauslaitokselta, Liikenne- ja viestintävirastolta, Maahanmuuttovirastolta, Suomen ympäristökeskukselta, Ilmatieteen laitokselta, Työterveyslaitokselta, Väylävirastolta, Kansaneläkelaitokselta ja Eläketurvakeskukselta.

2 Nykytila ja sen arviointi

Tilastolaki (280/2004) on valtion tilastointia koskeva yleislaki, joka on tullut voimaan vuonna 2004. Tilastolakia on muutettu viisi kertaa sen voimaantulon jälkeen. Vuonna 2013 voimaantulleella lainmuutoksella (361/2013, HE 154/2012 vp.) yhdenmukaistettiin kansallinen tilastointia koskeva lainsäädäntö uuden Euroopan tilastoja koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen kanssa, edistettiin tilastotarkoituksia varten kerättyjen tietojen laajempaa hyväksikäyttöä tieteellisessä tutkimuksessa sekä lisättäisiin säännökset tietojen säilytysajasta ja tietojen luovuttamisen tavoista. Muut tilastolakiin kohdistuneet muutokset ovat olleet pääasiassa teknisiä tai sääntelyä täsmentäviä.

Lain soveltamisalaa koskevan säännöksen mukaan tilastolaissa säädetään valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettavista tiedonkeruuta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista. Kyseisen pykälän mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999, myöhemmin julkisuuslaki) ja henkilötietolaki (523/1999) tulevat tilastolakia täydentävästi sovellettaviksi, kun kysymys on tietojen keräämisestä, luovuttamisesta, suojaamisesta ja muusta käsittelystä tilastoja laadittaessa. Henkilötietolakiin on viitattu myös muissa lain säännöksissä. Tietosuojaa koskevan lainsäädännön muutosten vuoksi ovat säännökset näiltä osin osittain vanhentuneita.

Tilastolaissa käytetään käsitettä tilastoja laativat viranomaiset, mutta käsitettä ei ole määritelty laissa. Tämän on käytännössä todettu aiheuttavan jonkin verran epäselvyyksiä käsitteen käytössä. Myös muita terminologisia kirjoitusasun korjaustarpeita on laissa havaittu.

Tilastotarkoituksiin luovutetun tiedon salassapitosääntely poikkeaa julkisuuslain sääntelystä, mistä syystä tilastoviranomaisten oikeudet luovuttaa tilastotarkoituksiin keräämäänsä tietoa ovat rajoitetut. Joiltain osin sääntelyssä on todettu tarvetta lieventää salassapitoa niiltä osin, kun kerättävät tiedot muutoin ovat julkisuuslain mukaan julkisia.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa lain sisäistä systematiikkaa ja korjata lain terminologiaa. Ehdotuksella selkeytetään tilastointia koskevaa lainsäädäntöä ottaen huomioon tietosuojalainsäädännössä tapahtuneet muutokset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Tietosuoja koskevan lainsäädännön muutosten huomioiminen

Esityksessä ehdotetaan laista poistettavaksi viittaukset kumottuun henkilötietolakiin sekä lisättäväksi viittaukset luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2016/679 (myöhemmin *yleinen tietosuoja-asetus*) ja tietosuojalakiin (1050/2018). Yleinen tietosuoja-asetus tuli voimaan 24. päivänä toukokuuta 2016. Sitä on sovellettu siirtymäkauden jälkeen kansallisesti 25. toukokuuta 2018 alkaen. Asetus on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena on yhtenäistää jäsenmaiden erilaisia tietosuoja koskevia käytänteitä ja vahvistaa rekisteröityjen itsemääräämisoikeutta. Asetus antaa kuitenkin direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Jäsenvaltiot voivat antaa asetusta täsmentävää kansallista lainsäädäntöä asetuksen liikkumavaran puitteissa. Asetusta täydentävää kansallinen tietosuojalaki tuli voimaan 1.1.2019. Samalla kumottiin henkilötietolaki.

Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan 2 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Henkilötiedoilla tarkoitetaan asetuksen 4 artiklan mukaan tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön eli rekisteröityyn liittyvää tietoa.

Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan, kun henkilötietoja käsitellään tilastotarkoituksia varten. Tilastollisilla tarkoituksilla tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan mukaan mitä tahansa henkilötietojen keräämis- ja käsittelytoimenpidettä, joka on tarpeen tilastotutkimuksia varten tai tilastollisten tulosten tuottamiseksi. Tilastollinen tarkoitus perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan tilastollisiin tarkoituksiin tehtävän käsittelyn tuloksena ei tule olla henkilötietoja, vaan yhdistelmä tietoja, ja että tätä tulosta tai näitä tietoja ei hyödynnetä ketään luonnollista henkilöä koskevissa toimenpiteissä tai päätöksissä.

Käsittelyperuste tilastollisiin tarkoituksiin tehtävän käsittelyn osalta seuraa lähtökohtaisesti suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklasta. Kansallisessa tietosuojalaissa on täsmennetty tietosuoja-asetuksessa tarkoitettua tietojen käsittelyn lainmukaisuutta 4 §:n 3 kohdassa, jonka perusteella henkilötietojen käsittely tilastollisia tarkoituksia varten on mahdollista. Tietosuojalain 6 §:n 7 kohdassa säädetään lisäksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä tilastointitarkoituksessa.

Tilastotoimea ohjaa vahvasti Euroopan unionin lainsäädäntö. Keskeisin tilastotuotantoa ohjaava säädös on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta Euroopan tilastotoista (EY) No 223/2009. Tilastojen tietosisältö määräytyy pääsääntöisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston antamien tilastokohtaisen asetusten ja niitä täydentävien komission asetusten perustella.

Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Luonnonvarakeskus ja Tulli ovat tilastolain 2 §:n 2 momentissa määriteltyjä tilastoviranomaisia, joilla on lakiin säädettyinä tehtävänä tilastojen laatiminen ja jotka keräävät tietoja tiedonantovelvollisuuden perusteella ensi sijaisesti tilastotarkoitusta varten. Kaikki muut tilastolain soveltamispiiriin kuuluvat valtion viranomaiset laativat tilastoja joko muihin käyttötarkoituksiin kerätystä aineistosta (hallinnollinen aineisto) tai vapaaehtoisuuden perusteella kerätystä aineistosta.

Tilastokeskuksen tehtävänä on Tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2 §:n mukaan laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Tilastojen laatimisessa noudatetaan tilastolain periaatteita. Tilastolain 1 §:ssä säädetään valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettavista tiedonkeruuta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista. Tilastolain 2 §:n mukaan valtion tilastotoimen tehtävänä on huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. Tilastokeskus toimii valtion tilastotoimen yleisviranomaisena. Tilastolain 3 §:n mukaan lain tarkoituksena on yhteiskunnallista päätöksentekoa ja suunnittelua varten tarvittavan luotettavan tilastotiedon saannin varmistaminen. Tilastokeskuksen oikeudesta kerätä henkilötietoja säädetään tilastolain 15 §:ssä.

Tilastoviranomainen voi tietojen antamisen tehostamiseksi asettaa tilastolain 23 §:n perusteella uhkasakon. Tiedonantaja voidaan lisäksi tilastolain 25 §:n perusteella tuomita sakkoon, jos se tahallaan laiminlyö tietojen antamisen tai antaa väärän tiedon tai ilmoituksen tilastotiedonkeruussa. Tilastokeskuksen kerätessä henkilötietoja tiedonantovelvoitteen perusteella henkilötietojen käsittelyperuste on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c-alakohta, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Tilastokeskus tuottaa lisäksi tilastoja, joiden laatimista ohjaa pääsääntöisesti Euroopan unionin antamat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset ja kansallinen tilastolaki, mutta joissa tiedonantajia ei ole asetettu tiedonantovelvollisiksi. Näiden tilastojen osalta käsittelyperuste on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e-alakohta, jonka mukaan käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Rekisteröidyn oikeuksista säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen 12—22 artikloissa. Rekisteröidyllä on oikeus tutustua hänestä kerättyihin tietoihin. Hänellä on oikeus vaatia, että häntä koskevat virheelliset tiedot oikaistaan ja oikeus myötävaikuttaa siihen, että hänen tietonsa poistetaan rekisteristä. Hänellä on oikeus tietyin edellytyksin siirtää tiedot rekisterinpitäjältä toiselle ja oikeus vastustaa tietojensa käyttöä esimerkiksi profilointiin. Asetuksesta seuraa suoraan tiettyjä rajoituksia rekisteröidyn oikeuksiin.

Kun henkilötietoja käsitellään tilastollisissa tarkoituksissa, tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 2 kohta antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa kansallisella lainsäädännöllä eräistä rekisteröidyn oikeuksista (15, 16, 18 ja 21 artikla). Näiltä osin on aikaisempi henkilötietolain 27 §:n mukainen sääntely pitkälti säilytetty kansallisessa tietosuojalainsäädäntyillä poikkeuksilla. Nyt voimassaolevaa tietosuojaa koskevaa sääntelyä ja siihen tilastointitarkoituksissa käsiteltävän tiedon osalta säädettyjä poikkeuksia on pidettävä riittävinä, eikä tilastolaissa näin ollen ehdoteta säädettyäksi muita poikkeuksia tietosuoja-asetukseen.

Valtion liikelaitosten taloutta kuvaavien tietojen julkisuus tilastotoiminnassa

Esityksessä ehdotetaan, että tilastolain 12 §:ssä olevaan luetteloon lisättäisiin valtion liikelaitokset, eikä näihin jatkossa sovellettaisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain

24 §:n 1 momentin 16 kohtaa silloin, kun tiedot olisi luovutettu tilastoja laativan viranomaisen haltuun. Tilastotarkoituksiin kerätyt tiedot ovat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan salassapidettäviä. Tilastotarkoituksiin kerättyjä tietoja koskevaa salassapitovelvoitetta ei nykyisellään kuitenkaan sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin valtion ja kunnallista viranomaista, sen toimintaa ja tehtäviä sekä julkisten palvelujen tuottamista kuvaaviin tietoihin. Poikkeuksella on alun perin haluttu vähentää kuntiin kohdistuvaa tiedonantorasitetta.

Tilastolain 12 §:ssä säädetty julkisuus on suppeampi kuin julkisuuslain soveltamisala. Kansantalouden tilinpidon tietoja julkistettaessa valtion liikelaitoksia koskevat tiedot on salattava, koska niitä ei ole määritelty tilastolain 12 §:ssä julkisiksi tiedoiksi. Muutos ei lisää liikelaitosten tietojen julkisuutta, koska nämä tiedot ovat julkisuuslain mukaan julkisia myös ennen tilastotarkoituksiin luovuttamista.

Yritys- ja toimipaikkarekisterin julkiset tiedot

Esityksessä ehdotetaan neljän uuden julkisen tiedon lisäämistä tilastolain 18 §:ään, jossa säädetään Tilastokeskuksen ylläpitämästä tilastollisesta yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Pykälässä kuvataan mitkä elinkeinon- ja ammatinharjoittajista, yhteisöistä ja säätiöistä kerätyt tiedot ovat julkisia. Säännökseen lisättävät uudet julkisina käsiteltävät tiedot ovat yritysyksikkö, kasvuyritystieto, sektoriluokitus ja LEI-tunnus. Uusilla tiedoilla parannettaisiin yritys ja toimipaikkarekisterin tietopalvelua ja lisättäisiin yhteiskunnan varoin kerätyn tiedon vaikuttavuutta.

Tilastotarkoituksiin kerättyjä tietoja koskevaa salassapitovelvoitetta ei sovelleta tilastolain 18 §:ssä mainittuihin yrityksiä ja yhteisöjä koskeviin tietoihin. Tilastokeskus ylläpitää tietopalvelua varten yritys- ja toimipaikkarekisteriä ja julkisyhteisöjen rekisteriä tilastotarkoituksiin kerättyjen aineistojen pohjalta. Yritysrekisterin tietolähteitä ovat useat eri hallinnolliset aineistot sekä omat tiedustelut suoraan yrityksille. Yritysrekisteri sisältää kaikki yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat, jotka ovat liiketoiminnasta arvonlisäverovelvollisia tai toimivat työnantajina. Julkisyhteisöjen rekisterin palvelutietokannassa ovat kaikki valtion virastot, kunnat ja kuntayhtymät. Yritysrekisterin tietoja ovat mm. yritysten osoitteet, toimialat, henkilöstön ja liikevaihdon suuruusluokat, aloittamisaika sekä tuoja/viejä-tieto. Tietoja saa niin yritys- kuin toimipaikkatasolla.

Muut ehdotukset

Ehdotus sisältää lisäksi teknisiä ja terminologisia muutosehdotuksia sekä lakien viittaussäännösten ajantasaistamista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Esitetyt muutokset ovat pääasiassa luonteeltaan teknisiä eikä niillä ole taloudellisia vaikutuksia Tilastokeskuksen tai muiden toimijoiden toimintaan. Tietosuojalainsäädännön uudistukseen liittyvät vaikutukset seuraavat suoraan yleisestä tietosuojaa-asetuksesta, ja tilastointitarkoituksissa käsiteltävää tietoa koskevat poikkeukset on säädetty jo aiemmin hyväksytyllä kansallisella tietosuojalailla.

Lain 12 §:ään ehdotetun uudistuksen myötä valtion liikelaitoksia koskevien tietojen julkistaminen olisi jatkossa mahdollista osana makrotilastointia myös silloin, kun tiedot on luovutettu tilastoja laativan viranomaisen käyttöön tilastointitarkoituksessa. Muutos vaikuttaisi kansantalouden tilinpidon tietojen ja muiden julkista sektoria koskevien tilastotietojen julkistamiseen ja makrotilaston yksityiskohtaisuuden paranemiseen.

Yritysrekisteriin lisättävät säännökset uusista tiedoista, jotka ovat julkisia, parantavat Tilastokeskuksen mahdollisuuksia tarjota näitä tietoja yleiseen käyttöön yhteiskunnallisen tietotarpeen tyydyttämiseksi. Tällä hetkellä yritysrekisteri ei sisällä tietoja Suomen alueella toimivasta yrityskokonaisuudesta yrityksittäin (yritysyksikkö), yritysten kasvuindikaattorin (kasvuyritystieto), kansantalouden tilinpidon käyttämän yksiköiden jaottelun sektorien mukaan (sektori-luokka) ja LEI-tunnusta. Tiedoille on laajaa kysyntää mutta mainitut muuttajat eivät kuulu yritysrekisterin julkisiin tietoihin, jolloin Tilastokeskus ei ole pystynyt tarjoamaan näitä tietoja yhteiskunnan käyttöön.

5 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi lähetettiin lausunnoille 27.8.2019 ja lausuntoaika päättyi 30.9.2019. Lausunnot saatiin oikeusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, Tilastokeskukselta, Tietosuojavaltuutetulta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, Suomen kuntaliitolta, Väestörekisterikeskukselta, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Luonnonvarakeskukselta, Maanmittauslaitokselta, Liikenne- ja viestintävirastolta ja Ilmatieteen laitokselta.

Lausunnoissa kannatettiin yleisesti tilastolain täsmentämistä, mutta tuotiin esiin myös se, että tiedonsaantioikeuksien laajentamista ja tietojen hyväksikäytön parempaa mahdollistamista tulisi arvioida jatkossa tarkemmin. Lausunnonantajat pitivät hyvänä neljän uuden julkisen tiedon lisäämistä lain 18 §:ään.

Lausuntojen johdosta esitystä tarkennettiin erityisesti tietosuojasetuksen soveltamista koskevien perustelujen osalta. Lausunnoissa esiin tuodun pohjalta esityksestä poistettiin 10 a §:stä viittaus tietosuojasetukseen ja pykälän perusteluja täsmennettiin. Ehdotettu 12 §:n 2 momentin kumoaminen poistettiin esityksestä. Myös viittausta liikelaitoksiin esityksen 12 §:ssä täsmennettiin.

Niiltä osin kuin ehdotetut muutokset ovat olleet puhtaasti kirjoitusasun korjauksia (esimerkiksi 17 §), eikä sisällöllisiä muutoksia pykälään ole tehty, ei myöskään voimassaolevien pykälien perusteluita ole sisällölliseltä kannalta voitu tämän esityksen yhteydessä täsmentää.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Lain soveltamisala. Tilastolain 1 §:n 2 momentissa viitataan kumottuun henkilötietolakiin (523/1999). Pykälää ehdotetaan muuttavaksi siten, että sen 2 momenttiin lisättäisiin viittaus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus), tietosuojalakiin sekä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Mainittua lainsäädäntöä sovelletaan tilastotoiminnassa tietojen käsittelyyn niiltä osin kuin tässä laissa tai muussa laissa ei ole muuta säädetty.

Tietosuojalain 31 §:n 2 momentissa säädetään poikkeuksista eräisiin yleisen tietosuojasetuksen mukaisiin rekisteröidyn oikeuksiin sekä tällaisten poikkeusten edellytyksistä tilastoinnin yhteydessä. Tietosuojalain poikkeamismahdollisuus on säädetty yleisen tietosuojasetuksen 89 artiklan 2 kohdan nojalla.

Tietosuojalain 31 §:n 2 momentissa säädetään niistä suojatoimista, jotka toteuttamalla tietosuojasetuksen 15, 16, 18 ja 21 artiklassa säädettyistä rekisteröidyn oikeuksista voidaan poiketa käsiteltäessä henkilötietoja tilastollisia tarkoituksia varten. Momentin 1 kohdassa säädetään henkilötietolain 15 §:n 1 kohtaa mukaillen, että poikkeaminen on sallittua, jos tilastoa ei voida

tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä. Momentin 2 kohdassa edellytetään, että kyseessä olevan tilaston tuottamisella on asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Momentin 3 kohdassa edellytetään, että tietoja ei luovuteta tai aseteta saataville siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten.

Poikkeamismahdollisuuksia on perusteltu sillä, että tilastoinnin tarkoituksella ja vähäisellä puuttumisella yksityisyyden suojaan sekä säädetyillä lisäedellytyksillä, jotka vastaavat pitkälti henkilötietolain 15 §:n sisältämiä edellytyksiä. Poikkeaminen olisi mahdollista tarvittaessa.

Tietosuojalain 31 §:n 3 momentin mukaan rekisteröidyn oikeuksista voidaan poiketa myös silloin, kun käsitellään tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tieteellistä tai historiallista tutkimusta tai tilastointia varten. Poikkeamisen edellytyksenä on tällöin edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi velvollisuus laatia yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi. Tällä edellytyksellä korostetaan rekisterinpitäjän suunnitteluvastuuta.

Edellytetyt suojatoimet eivät ole tarpeellisia, jos henkilötietojen käsittelyssä ei poiketa 15, 16 ja 18 artiklassa säädetyistä rekisteröidyn oikeuksista. Rekisteröidyn oikeuksia rajoitetaan tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b alakohdassa, 17 artiklan 3 kohdan d alakohdassa ja 21 artiklan 6 kohdassa. Koska yleinen tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, on rekisteröidyn oikeuksista mahdollista poiketa edellä mainittujen asetuksen kohtien mukaisesti suoraan asetuksen nojalla.

Arvioitaessa poikkeusten tekemistä rekisteröidyn oikeuksiin tilastotarkoituksissa kerätyn tiedon osalta, tulee ottaa huomioon tilastolain 4 §:ssä säädetty lähtökohta, jonka mukaan tiedot on ensisijaisesti kerättävä hallinnollisessa menettelyssä syntyneestä aineistosta. Rekisteröidyllä on lähtökohtaisesti mahdollisuus tarkastaa tietonsa siltä viranomaiselta, jolta tilastoviranomainen on tilastointia varten tiedot saanut. Myös lain 5 §:n lähtökohta, jonka mukaan tiedot on tallennettava ilman tunnistetietoja, ellei tunnistetietojen keräämiseen ole erityisiä syitä, rajoittaa tilastoviranomaisen toimintaa henkilötietoja sisältävien tietoaineistojen osalta.

2 §. *Valtion tilastotoimi ja tilastoja laativat viranomaiset.* Tilastolaissa käytetään sekä termejä *tilastoviranomainen*, *tilastoja laativa viranomainen*, että *tilastoja laativa muu viranomainen*. Tilastoja laativaa viranomaista ei kuitenkaan ole määritelty lain 2 §:ssä, mistä syystä näiden määritelmienkäyttö on aiheuttanut epäselvyyttä. Lain 2 §:ään ehdotetaan muutosta, jonka myötä myös tilastoja laativa viranomainen määriteltäisiin ja lain muissa pykälissä käytetty määritelmä *tilastoviranomaiset ja tilastoja laativat muut viranomaiset* korvattaisiin kyseisellä määritelmällä. Muutos on lainsäädäntötekniinen ja lain sisäisen johdonmukaisuuden parantamiseen tähtävä.

10 a §. *Tietojen säilytysaika.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että terminä käytettäisiin *tilastoja laativaa viranomaista*. Muutos on luonteeltaan tekninen ja sillä korjataan pykälän soveltamisalan kohdistuminen kaikkiin lain 2 §:ssä määriteltyihin tilastoja laativiin viranomaisiin.

Pykälässä oleva viittaus kumottuun henkilötietolakiin ehdotetaan poistettavaksi vanhentuneena. Tietojen säilyttämisen välttämättömyyden arvioinnissa tulee soveltaa tietosuoja-asetuksen säännöksiä ilman erityistä viittausta asetukseen. Tietojen säilyttämisen välttämättömyyden arvioinnissa tulee näin ollen ottaa erityisesti huomioon niin sanottu tietojen minimoimisen periaate 5 artiklan 1 kohdan c-alakohdassa.

Pykälästä ehdotetaan korjattavaksi myös arkistolaitoksen kirjoitusasu teknisenä muutoksena.

Pykälään ei ehdoteta tehtäväksi sisällöllisiä muutoksia tietojen säilyttämistä koskevan sääntelyn osalta. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e-alakohdan mukaan henkilötietoja on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten; henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että tässä asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi (”säilytyksen rajoittaminen”). Henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta on säädetty asetuksen 32 artiklassa.

Tilastolain 3 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää tilastotarkoituksia varten kerättyjen tietojen käyttöä tieteellisissä tutkimuksissa ja yhteiskuntaoloja koskevissa tilastollisissa selvityksissä. Tilastotarkoituksiin kerättyjä tietoja voidaan tilastolain 13 §:n mukaan luovuttaa tilastoviranomaisen päätöksellä tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevaa tilastollista selvitystä varten.

Tilastokeskuksen tilastotarkoituksiin keräämät tietoaaineistot (hallinnolliset aineistot, rekisteriaineistot sekä tiedonkeruu aineistot) on tallennettu tietovarastoon, josta tietopalvelua ja tutkijapalvelua varten tuotetaan tietokokonaisuudet. Yritystiedoissa ja julkisen sektorin tiedoissa tiedot tallennetaan tunnisteellisina tietovarastoon. Henkilötiedoissa henkilötunnus on korvattu henkilönumerolla yksittäisen henkilön tunnistamisen estämiseksi.

Tilastokeskus on rakentanut pseudonymisointipalvelun tietoaaineistojen vastaanoton yhteyteen. Henkilötietovarantoa ollaan uudistamassa ja jatkossa tietoaaineistot pseudonymisoidaan aineiston vastaanoton yhteydessä. Tietoja siirretään uuteen tietovarantoon aineisto kerrallaan. Kaikkien tietojen käsittelyä (ml. henkilötiedot) rajataan käyttövaltuuksin, jotka perustuvat henkilön tehtävän mukaiseen rooliin ja joiden tarpeellisuutta arvioidaan säännöllisesti. Tietojen käsittelyä myös valvotaan lokitietojen avulla.

Myös Euroopan tilastoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) No 223/2009 yhtenä tavoitteena on parantaa tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen käyttöä tieteellisessä tutkimuksessa. Asetuksen johdanto-osan kappaleen 26 mukaan ”Tiedeyhteisön olisi saatava laajemmat käyttöoikeudet Euroopan tilastojen kehittämisessä, tuottamisessa ja jakelussa käytettäviin salassapidettäviin tietoihin analyysijä varten tieteellisen kehityksen edistämiseksi Euroopassa. Sen vuoksi olisi parannettava tutkijoiden käyttöoikeutta salassapidettäviin tietoihin tieteellisiä tarkoituksia varten vaarantamatta kuitenkaan salassapidettävien tilastotietojen edellyttämää korkeaa suojan tasoa.”

Kansallisarkisto on lisäksi päättänyt, että Tilastokeskuksen digitaalisessa muodossa olevat tilastoaineistot säilytetään pysyvästi. Tilastokeskuksen tilastotuotannon aineistojen pysyvää säilytysarvoa arvioitaessa on otettu huomioon Tilastokeskuksen yhteiskunnallisten tehtävien merkittävyys ja niiden vaikutusten laaja-alaisuus, tietojen ainutlaatuisuus ja vastaiset käyttömahdollisuudet sekä asiakirjojen ja tietojen informaatioarvo eli merkitys yhteiskuntaa, yhteiskunnallisia prosesseja ja ilmiöitä yleisesti dokumentoivina aineistoina.

12 §. Tietojen salassapito ja julkisuus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi valtion liikelaitokset, joiden osalta julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 16 kohtaa ei tällä hetkellä sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin. Muutoksella mahdollistetaan valtion

liikelaitosten tietojen julkisuus myös tilastoviranomaisen hallussa. Samassa yhteydessä pykälän epäselvä muotoilu ehdotetaan korjattavaksi.

14 §. *Tilastokeskuksen oikeus kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla.* Tilastolain 14 §:n 4 momentissa tiedonantovelvolliseksi on säädetty Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto – Olycksfallsförsäkringsanstaltens Förbund r.y. Tapaturmavakuutuslaitosten liiton nimi muuttui vuoden 2016 alusta Tapaturmavakuutuskeskukseksi, mistä syystä nimi ehdotetaan korjattavaksi säännöksessä. Samalla pykälästä ehdotetaan korjattavaksi Tilastokeskuksen nimen kirjoitusasu. Muutokset ovat luonteeltaan teknisiä.

17 §. *Tietoaineistojen käyttö.* Pykälästä ehdotetaan korjattavaksi Tilastokeskuksen kirjoitusasu. Muutos on luonteeltaan tekninen.

18 §. *Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus.* Pykälässä säädetään Tilastokeskuksen ylläpitämästä yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Pykälän 1 momentissa säädetään elinkeinon- ja ammatinharjoittajien, yhteisöjen ja säätiöiden osalta julkisista tiedoista ja 2 momentissa toimipaikkojen osalta julkisista tiedoista.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi neljä uutta julkista tietoa: yritysyksikkö, kasvuyritystieto, sektoriluokitus ja LEI-tunnus. Uusilla tiedoilla parannettaisiin yritys ja toimipaikkarekisterin asiakaspalvelua ja lisättäisiin yhteiskunnan varoin kerätyn tiedon käytettävyyttä ja vaikuttavuutta.

EU:n yritysrekisteriasetuksen (177/2008) mukaan yritystilastointia tulee tuottaa yritysyksikkö käsitteen mukaisesti. Tilastokeskus on ottanut yritysrekisterissä ja kaikissa relevanteissa yritys-tilastoissa yritysyksikkö-käsitteen käyttöön vuodesta 2018 alkaen. Käyttöönoton jälkeen yritysrekisterin tietoja koskevassa tietopalvelussa tulisi olla mahdollista jakaa yritysyksikköön perustuvia tietoja asiakkaille. Julkisia tietoja pitäisi olla yritysyksikön tunnus, nimi, yritysyksikkösuhteet (oikeudellisten yksiköiden toiminnallinen kokonaisuus) sekä yritysyksikön liikevaihdon suuruusluokka, henkilöstön määrä, koko ja toimiala.

EU-asetuksen mukaisen yritysyksikön käyttöönotto aiheuttaa aikasarjakatkoksen moniin yritys-tilastoihin ja aiheuttaa ongelmia monessa tutkimusasetelmassa. Yritysyksikkötiedon julkisuus mahdollistaisi tällöin muutosten vaikutusten helpomman selvittämisen ja läpinäkyvyyden tutkijoille ja muille aineistojen käyttäjille.

Kasvuyritystietoa voidaan käyttää ajankohtaisena indikaattorina kuvattaessa yritystoiminnan kehittymistä, siihen sisältyvää kasvupotentiaalia ja uusien työpaikkojen syntymahdollisuuksia. Kasvuyritystieto on myös Euroopan Unionin EU2020 strategiassa mukana innovaation osa-alueella (Innovation Union) ja tietoa voidaan käyttää politiikkatoimien suuntaamisessa ja tehtyjen päätösten seurannassa. Kasvuyrityksen määritelmää kehitetään kansainvälisesti EU:n ja OECD:n puitteissa. Tällä hetkellä kasvuyritykseksi määritellään yritys, jonka henkilöstömäärä on kasvukauden alussa vähintään 10 henkeä ja sen henkilöstön keskimääräinen kasvu ylittää

20 prosenttia vuositasolla seuraavan kolmen vuoden aikana. Kasvuyrityksen määritelmä ja sen pohjalta tuotettavat kasvuyritystilastot sisältyvät myös EU:ssa valmisteilla olevaan Yritystilastojen lakikehikkoon (FRIBS), jonka on tarkoitus astua voimaan vuodesta 2021 alkaen.

Kasvuyritystieto tulisi olla mainittuna tilastolaissa, jotta Tilastokeskuksella olisi selkeä mandaatti yhdistää tieto muihin tunnistettuihin yksikkötietoihin. Kasvuyritystiedon lisääminen muihin yrityksen julkisiin tietoihin mahdollistaisi tietojen jakelun osana muita julkisia tilastoja sekä

helpottaisi tiedon käyttöä tilastoinnin lisäksi tutkimustoiminnassa ja parantaisi yritysrekisterin tietopalvelua.

Sektoriluokitus on talous- ja yhteiskuntatilastoissa sovellettava perusluokitus, jota käytetään päätöksentekoyksiköiden luokittelumiseksi toiminnaltaan, rahoitustavaltaan, omistajatyypiltään ja oikeudelliselta muodoltaan saman laatuisiin luokkiin. Luokituksen avulla muodostetut sektorit (yritykset, julkisyhteisöt, kotitaloudet jne.) ovat taloudelliselta käyttäytymiseltään riittävän samankaltaisia kansantalouden seurantaan ja analysointia varten.

Sektoriluokituksessa yksiköt jaetaan omistajuuden, toiminnan tarkoituksen ja rahoitustavan perusteella eri sektoreihin, kun taas toimialaluokituksessa yksiköt sijoitetaan yhteen päätoimialaan riippumatta omistajuudesta tai toiminnan tarkoituksesta. Esimerkiksi toimialaluokituksessa yhteen päätoimialaan luokitellut opetuspalveluja tuottavat yksiköt jakaantuvat sektoriluokituksessa omistajuuden, oikeudellisen muodon ja toiminnan luonteen perusteella yrityksiin, julkisyhteisöihin ja kotitalouksia palveleviin voittoja tavoittelemattomiin yhteisöihin. Toisaalta yhteen sektoriin kuuluva yksikkö voi harjoittaa toimintoja usealla toimialalla, esimerkiksi kunnassa on julkisen hallinnon, koulutuksen ja terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialoille kuuluvia yksiköitä.

Sektoritasoa tarvitaan keskeisenä summatasona talousyksiköiden ja koko kansantalouden välillä, kun kuvataan yritysten, julkisyhteisöjen ja kotitalouksien tuotantoa, tulonmuodostusta, tulojen uudelleenjakoa, varallisuuden muodostusta sekä rahoituksen rakennetta ja kehitystä. Myös EU:n talous- ja rahaliiton vakaus- ja kasvusopimuksen seuranta (julkisyhteisöjen alijäämä ja velka) edellyttää sektoriluokituksen tarkkaa soveltamista julkisyhteisöjen määrittämisessä. Sektoriluokitus 2012 on vahvistettu myös JHS-järjestelmän mukaisena julkisen hallinnon suosituksena.

Tavoitteena on lisätä julkishallinnon toiminnan kannalta keskeisten tietojen ja tietojärjestelmien luotettavuutta ja yhdenmukaisuutta. Tilastotoimen rinnalla Sektoriluokitusta suositellaan käytettäväksi myös muissa tietojärjestelmissä. Sektoriluokka tiedon lisääminen muihin yritysrekisterin julkisiin tietoihin mahdollistaisi sektoriluokitusta käyttävien tilastojen tietojen jakelun osana muita julkisia tilastoja ja helpottaisi tiedon käyttöä tilastoinnin lisäksi tutkimustoiminnassa.

LEI-tunnus on lyhenne kansainvälisestä yhteisötunnuksesta (Legal Entity Identifier). Tunnus on tarkoitettu finanssimarkkinoilla toimivien ja kaikkien johdannaissopimuksia käyttävien yritysten ja yhteisöjen tunnistamiseen. LEI-tunnuksella parannetaan rahoitusmarkkinoiden läpinäkyvyyttä. LEI-tunnuksen tarvitsevat yhteisöt, joita koskee Euroopan unionin EMIR-asetus (European Market Infrastructure Regulation, EU 648/2012). EMIR-asetuksen tavoitteena on lisätä informaatiota kaikista johdannaissopimuksista ja parantaa erityisesti OTC-johdannaisten riskienhallintaa. LEI-tunnusta voivat hakea PRH:lta seuraavat toimijat: kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja, säätiörekisteriin merkitty säätiö, muu Y-tunnuksen saanut toimija, kuten sijoitusrahasto tai julkisoikeudellinen yhteisö, joka pitää voida tunnistaa finanssimarkkinoilla. Tunnusta ei anneta ulkomaiselle yhteisölle eikä ulkomaalaisen elinkeinonharjoittajan suomalaiselle sivuliikkeelle.

Suomalainen yhteisö voi hakea tunnistetta myös jossain muussa maassa olevalta rekisterinpitäjältä (Local Operating Unit, LOU). Yhteisöllä ei kuitenkaan voi olla kuin yksi LEI-tunnus. Ennen tunnuksen myöntämistä rekisterinpitäjä tarkastaa, että hakijalla ei ole toista tunnusta. Tilastoinnissa LEI-tunnusta voidaan hyödyntää erityisesti rahoitustilinpäädössä, makсутaseessa ja muissa rahoitusmarkkinoita kuvaavissa tilastoissa.

19 §. Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen. Tilastolain 19 §:n 1 momentissa viitataan henkilötietolakiin, joka kumottiin tietosuojalainsäädännön uudistamisen myötä. Lakiviittaus ehdotetaan muutettavaksi. Muutos on luonteeltaan tekninen. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi lisäksi selvennys siitä, että tietoja voidaan luovuttaa momentissa tarkoitetuissa tapauksissa salassapitosäännösten sitä estämättä. Vain säännöksessä nimetyt tiedot voidaan luovuttaa säännöksessä yksilöityihin käyttötarkoituksiin.

Tilastolain 19 §:n 2 momentissa säädetään, että kuolemansyytietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä siitä erikseen säädetään. Tilastokeskus on luovuttanut kuolemansyytietoja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 15 §:n 3 momentin perustella tieteellistä tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnittelu- tai selvitystyötä varten. Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) tuli voimaan 1.5.2019. Samassa yhteydessä kumottiin kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n 3 momentti lailla kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n 3 momentin kumoamisesta (559/2019). Selvyyden vuoksi esitetään, että tilastolain 19 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 28 §:ään. Muutos olisi luonteeltaan tekninen. Julkisuuslain 28 §:ää sovellettaisiin yleissäännöksenä, koska luovuttamista koskevaa erityissäännöstä ei enää ole.

27 §. Muutoksenhaku. Tilastolain 27 §:n 2 momentissa viitataan hallintolainkäyttölakiin (586/1996). Laki on kumottu oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), joka tulee voimaan 1.1.2020. Lakiviittaus ehdotetaan muutettavaksi. Muutos on luonteeltaan tekninen.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.2.2020.

8 Toimeenpano ja seuranta

Lainmuutosten vaikutuksia seurataan valtiovarainministeriössä. Tilastolainsäädäntöön kohdistuu muutospainetta esimerkiksi Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeuksien sekä tiedonantamisvelvollisuuden sanktioinnin osalta. Tilastolain muita uudistustarpeita arvioidaan pääministeri Antti Rinteen hallituskauden aikana, missä yhteydessä myös nyt ehdotettujen muutosten toimitusta ja vaikutuksia seurataan.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lakiehdotus pohjautuu pääsääntöisesti teknisiin ja terminologisiin muutoksiin sekä lakiviittausten korjaamiseen. Esityksellä ei ole merkittäviä liittyviä perustuslain sääntelyyn tai perusoikeuksien toteutumiseen.

Tilastotoimintaan sovelletaan soveltuvin osin yleistä tietosuoja-asetusta, joka tuli voimaan 24. päivänä toukokuuta 2016 ja jota on sovellettu siirtymäkauden jälkeen kansallisesti 25. toukokuuta 2018 alkaen. Asetus on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Asetuksella on liittyviä perusoikeuksien toteutumiseen henkilötietojen suojan varmistamisessa. Tällä lakimuutoksella ei kuitenkaan tehdä poikkeuksia asetuksen soveltamisalasta, sillä kyseiset poikkeukset on säädetty kansallisessa lainsäädännössä jo aiemmin tietosuojalailla, josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa (14/2018 vp). Tällä esityksellä ei näin ollen ole perustuslakiin liittyviä, säätämisyjärjestykseen vaikuttavia liittyviä.

HE 77/2019 vp

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki

tilastolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tilastolain (280/2004) 1 §:n 2 momentti, 2 ja 10 a §, 12 §:n 1 momentti, 14 ja 17 §, 18 §:n 2 momentin 1 kohta, 19 § sekä 27 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 361/2013 ja 563/2014, 10 a §, 12 §:n 1 momentti ja 18 §:n 2 momentin 1 kohta laissa 361/2013, 14 ja 19 § osaksi laissa 361/2013 sekä 27 §:n 2 momentti laissa 950/2015, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tilastotarkoituksiin kerättävien tietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), tietosuojalakia (1050/2018) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

2 §

Valtion tilastotoimi ja tilastoja laativat viranomaiset

Valtion tilastotoimen tehtävänä on huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten.

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *tilastoviranomaisella* Tilastokeskusta valtion tilastotoimen yleisviranomaisena sekä Luonnonvarakeskusta, Tullia sekä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskuksen laitoista niiden hoitaessa laissa säädettyjä tilastojen laadintaan liittyviä tehtäviä;
- 2) *tilastoja laativalla muulla viranomaisella* valtion viranomaista, joka laatii toimialaansa koskevia tilastoja hallussaan olevista, muihin tarkoituksiin kerätyistä tiedoista taikka vapaaehtoisuuden perusteella tilastotarkoitukseen kerätyistä tiedoista;
- 3) *tilastoja laativalla viranomaisella* 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia;
- 4) *tiedonantajilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastojen laatimista varten;
- 5) *tiedonantovelvollisilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastoja varten laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden nojalla;
- 6) *tiedonantajien edustajilla* järjestöjä, jotka edustavat tiedonantajia ja *tiedonantovelvollisten edustajilla* järjestöjä, jotka edustavat tiedonantovelvollisia.

Tilastoja laativat viranomaiset ovat ammatillisesti riippumattomia hoitaessaan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun välittömästi liittyviä tehtäviä. Näiden viranomaisten on toimittava puolueettomasti, objektiivisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti sekä huolehdittava tilastosalaisuuden suojaamisesta.

10 a §

Tietojen säilytysaika

Tilastoja laativa viranomaislainen saa säilyttää tilastotarkoituksiin keräämänsä tiedot niin kauan kuin se on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen kannalta välttämätöntä, jollei tietojen säilyttämisestä säädetä toisin edellä tarkoitettua viranomaista koskevassa muussa laissa. Tämän jälkeen tiedot on hävitettävä yhden vuoden kuluessa, jollei arkistolaitos arkistolain (831/1994) nojalla määrää tietoja säilytettäväksi pysyvästi.

12 §

Tietojen salassapito ja julkisuus

Tilastotarkoituksia varten annettujen tietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä tietoja koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Mainitun lain 24 §:n 1 momentin 16 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin, jotka kuvaavat valtion tai kunnan viranomaisten taikka valtion liikelaitosten toimintaa, tehtäviä tai julkisten palvelujen tuottamista eikä tämän lain 18 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä ja yhteisöjä koskeviin tietoihin.

14 §

Tilastokeskuksen oikeus kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla

Valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot hallussaan olevista tietoaineistoista sekä tiedot omasta toiminnastaan, taloudestaan, hoitamisestaan, tehtävistä, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Kunnat ja kuntayhtymät ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, toiminnan sijainnista, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Elinkeinonharjoittajat, kuntien ja valtion liikelaitokset sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja säätiöt ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot harjoittamansa toiminnan lajista, sijainnista, omistamisesta ja taloudesta, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos, Työttömyysvakuutusrahasto, Tapaturmavakuutuskeskus ja lakisääteistä sosiaalivakuutusta harjoittavat vakuutuslaitokset ovat salassapitosäännösten estämättä lisäksi velvollisia antamaan hallussaan olevat tiedot vakuutusvelvollisten maksamista sosiaalivakuutusmaksuista.

Edellä 1 —4 momentissa mainittuihin ryhmiin kuulumattomat, lailla tai lain nojalla annettuja julkisia hallintotehtäviä hoitavat ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

17 §

Tietoaineistojen käyttö

Tilastokeskus voi laatia hallussaan olevasta aineistosta toimeksiannosta tilastoja.

Jos Tilastokeskus laatii viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiannon antaneen viranomaisen Tilastokeskukselle luovuttamia tietoja. Toimeksiannon antanut viranomainen voi luovuttaa Tilastokeskukselle toimeksiannon suorittamista varten hallussaan olevaa aineistoa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:n ja 37 §:n 5 momentin mukaisesti. Mainitun lain 5 §:n 2 momenttia ei sovelleta tällä tavoin laadittuihin tilastoihin.

Jos Tilastokeskus laatii muun kuin 2 momentissa tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiantajan Tilastokeskukselle luovuttamia tietoja.

18 §

Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien, yhteisöjen ja säätiöiden osalta julkisia ovat tiedot:
1) yritys- ja yhteisötunnuksesta ja sen voimassaoloajasta, kansainvälisestä yhteisötunnuksesta (Legal Entity Identifier), yritysyksiköstä, kasvuyritystiedosta, sektoriluokituksesta, oikeudellisesta muodosta, nimestä, toimialasta, kielitunnuksesta, kotikunnasta sekä osoitteesta ja muista yhteystiedoista;

19 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä 13 §:n 1–4 momentissa säädetään, Tilastokeskus voi luovuttaa tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevaa tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen salassapitosäännösten estämättä tiedot henkilön iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, ammatista ja sosio-ekonomisesta asemasta, jos tietojen saajalla on tietosuojalainsäädännön mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja.

Kuolemansyytietojen luovuttamisessa tutkimuskäyttöön sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ää.

27 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

HE 77/2019 vp

Tämä laki tulee voimaan xx päivänä xx kuuta 20xx.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2019.

Pääministeri

Antti Rinne

Kunta- ja omistajaohjausministeri Sirpa Paatero

Laki

tilastolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tilastolain (280/2004) 1 §:n 2 momentti, 2 ja 10 a §, 12 §:n 1 momentti, 14 ja 17 §, 18 §:n 2 momentin 1 kohta, 19 § sekä 27 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 361/2013 ja 563/2014, 10 a §, 12 §:n 1 momentti ja 18 §:n 2 momentin 1 kohta laissa 361/2013, 14 ja 19 § osaksi laissa 361/2013 sekä 27 §:n 2 momentti laissa 950/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Lain soveltamisala

Tietojen keräämiseen, luovuttamiseen, suojaamiseen ja muuhun käsittelyyn tilastoja laadittaessa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

2 §

Valtion tilastotoimi ja tilastoja laativat viranomaiset

Valtion tilastotoimen tehtävänä on huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten.

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tilastoviranomaisella* Tilastokeskusta valtion tilastotoimen yleisviranomaisena sekä Luonnonvarakeskusta, Tullia sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta niiden hoitajissa laissa säädettyjä tilastojen laadintaan liittyviä tehtäviä;

Ehdotus

1 §

Lain soveltamisala

Tilastotarkoituksiin kerättävien tietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), tietosuojalakia (1050/2018) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

2 §

Valtion tilastotoimi ja tilastoja laativat viranomaiset

Valtion tilastotoimen tehtävänä on huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten.

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tilastoviranomaisella* Tilastokeskusta valtion tilastotoimen yleisviranomaisena sekä Luonnonvarakeskusta, Tullia sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta niiden hoitajissa laissa säädettyjä tilastojen laadintaan liittyviä tehtäviä;

Voimassa oleva laki

2) *tilastoja laativalla muulla viranomaisella* valtion viranomaista, joka laatii toimialaansa koskevia tilastoja hallussaan olevista, muihin tarkoituksiin kerätyistä tiedoista taikka vapaaehtoisuuden perusteella tilastotarkoitukseen kerätyistä tiedoista;

3) *tiedonantajilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastojen laatimista varten;

4) *tiedonantovelvollisilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastoja varten laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden nojalla;

5) *tiedonantajien edustajilla ja tiedonantovelvollisten edustajilla järjestöjä*, jotka edustavat tiedonantajia tai vastaavasti tiedonantovelvollisia.

Tilastoviranomaiset ja tilastoja laativat muut viranomaiset ovat ammatillisesti riippumattomia hoitaessaan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun välittömästi liittyviä tehtäviä. Näiden viranomaisten on toimittava puolueettomasti, objektiivisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti sekä huolehdittava tilastosalaisuuden suojaamisesta.

10 a §

Tietojen säilytysaika

Tilastoviranomainen ja tilastoja laativa muu viranomainen saa säilyttää tilastotarkoituksiin keräämänsä tiedot niin kauan kuin se on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen kannalta välttämätöntä, jollei tietojen säilyttämisestä säädetä toisin edellä tarkoitettua viranomaista koskevassa muussa laissa. Tämän jälkeen tiedot on hävitettävä yhden vuoden kuluessa, jollei Arkistolaitos arkistolain (831/1994) nojalla määrää tietoja säilytettäväksi pysyvästi. *Tietojen säilyttämisen välttämättömyyden arvioinnissa on otettava huomioon, mitä henkilötietolain 12 §:n 2 momentissa säädetään.*

12 §

Tietojen salassapito ja julkisuus

Ehdotus

2) *tilastoja laativalla muulla viranomaisella* valtion viranomaista, joka laatii toimialaansa

koskevia tilastoja hallussaan olevista, muihin tarkoituksiin kerätyistä tiedoista taikka vapaaehtoisuuden perusteella tilastotarkoitukseen kerätyistä tiedoista;

3) *tilastoja laativalla viranomaisella 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia*;

4) *tiedonantajilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastojen laatimista varten;

5) *tiedonantovelvollisilla* tahoja, jotka antavat tietoja tilastoja varten laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden nojalla;

6) *tiedonantajien edustajilla järjestöjä, jotka edustavat tiedonantajia ja tiedonantovelvollisten edustajilla järjestöjä, jotka edustavat tiedonantovelvollisia.*

Tilastoja laativat viranomaiset ovat ammatillisesti riippumattomia hoitaessaan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun välittömästi liittyviä tehtäviä. Näiden viranomaisten on toimittava puolueettomasti, objektiivisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti sekä huolehdittava tilastosalaisuuden suojaamisesta.

10 a §

Tietojen säilytysaika

Tilastoja laativa viranomainen saa säilyttää tilastotarkoituksiin keräämänsä tiedot niin kauan kuin se on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen kannalta välttämätöntä, jollei tietojen säilyttämisestä säädetä toisin edellä tarkoitettua viranomaista koskevassa muussa laissa. Tämän jälkeen tiedot on hävitettävä yhden vuoden kuluessa, jollei arkistolaitos arkistolain (831/1994) nojalla määrää tietoja säilytettäväksi pysyvästi.

12 §

Tietojen salassapito ja julkisuus

Voimassa oleva laki

Tietojen, jotka on annettu tilastotarkoituksia varten, julkisuudesta ja salassapidosta sekä tietoja koskevasta vaihtolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Mainitun lain 24 §:n 1 momentin 16 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin valtion ja kunnallista viranomaista, sen toimintaa ja tehtäviä sekä julkisten palvelujen tuottamista kuvaaviin tietoihin eikä tämän lain 18 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä ja yhteisöjä koskeviin tietoihin.

Ehdotus

Tilastotarkoituksia varten annettujen tietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä tietoja koskevasta vaihtolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaistentoiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Mainitun lain 24 §:n 1 momentin 16 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin, jotka kuvaavat valtion tai kunnan viranomaisten taikka valtion liikelaitosten toimintaa, tehtäviä tai julkisten palvelujen tuottamista eikä tämän lain 18 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä ja yhteisöjä koskeviin tietoihin.

14 §

Tilastokeskuksen oikeus kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla

Valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot hallussaan olevista tietoaineistoista sekä tiedot omasta toiminnastaan, taloudestaan, hoitamistaan tehtävistä, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Kunnat ja kuntayhtymät ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, toiminnan sijainnista, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Elinkeinonharjoittajat, kuntien ja valtion liikelaitokset sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja säätiöt ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot harjoittamansa toiminnan lajista, sijainnista, omistamisesta ja taloudesta, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos, Työttömyysvakuutusrahasto, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto – *Olycksfallsför-säkringsanstalternas Förbund r.y.* ja lakisääteistä sosiaalivakuutusta harjoittavat vakuutuslaitokset ovat salassapitosäännösten estämättä lisäksi velvollisia antamaan hallussaan

14 §

Tilastokeskuksen oikeus kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla

Valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot hallussaan olevista tietoaineistoista sekä tiedot omasta toiminnastaan, taloudestaan, hoitamistaan tehtävistä, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Kunnat ja kuntayhtymät ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, toiminnan sijainnista, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Elinkeinonharjoittajat, kuntien ja valtion liikelaitokset sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja säätiöt ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot harjoittamansa toiminnan lajista, sijainnista, omistamisesta ja taloudesta, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos, Työttömyysvakuutusrahasto, Tapaturmavakuutuskeskus ja lakisääteistä sosiaalivakuutusta harjoittavat vakuutuslaitokset ovat salassapitosäännösten estämättä lisäksi velvol-

Voimassa oleva laki

olevat tiedot vakuutusvelvollisten maksamista sosiaalivakuutusmaksuista.

Edellä mainittuihin ryhmiin kuulumattomat, lailla tai lain nojalla annettuja julkisia hallintotehtäviä hoitavat ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

17 §

Tietoaineistojen käyttö

Tilastokeskus voi laatia hallussaan olevasta aineistosta toimeksiannosta tilastoja.

Milloin tilastokeskus laatii viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiannon antaneen viranomaisen tilastokeskukselle luovuttamia tietoja. Toimeksiannon antanut viranomainen voi luovuttaa tilastokeskukselle toimeksiannon suorittamista varten hallussaan olevaa aineistoa *siten kuin* viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä ja 37 §:n 5 momentissa säädetään. Mainitun lain 5 §:n 2 momenttia ei sovelleta tällä tavoin laadittuihin tilastoihin.

Milloin tilastokeskus laatii muun kuin 2 momentissa tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiantajien tilastokeskukselle luovuttamia tietoja.

18 §

Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien, yhteisöjen ja säätiöiden osalta julkisia ovat tiedot:

1) yritys- ja yhteisötunnuksesta ja sen voimassaoloajasta, oikeudellisesta muodosta, nimestä, toimialasta, kielitunnuksesta, kotikunnasta sekä osoitteesta ja muista yhteystiedoista;

Ehdotus

lisiä antamaan hallussaan olevat tiedot vakuutusvelvollisten maksamista sosiaalivakuutusmaksuista.

Edellä 1 —4 momentissa mainittuihin ryhmiin kuulumattomat, lailla tai lain nojalla annettuja julkisia hallintotehtäviä hoitavat ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

17 §

Tietoaineistojen käyttö

Tilastokeskus voi laatia hallussaan olevasta aineistosta toimeksiannosta tilastoja.

Jos Tilastokeskus laatii viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiannon antaneen viranomaisen Tilastokeskukselle luovuttamia tietoja. Toimeksiannon antanut viranomainen voi luovuttaa Tilastokeskukselle toimeksiannon suorittamista varten hallussaan olevaa aineistoa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:n ja 37 §:n 5 momentin mukaisesti. Mainitun lain 5 §:n 2 momenttia ei sovelleta tällä tavoin laadittuihin tilastoihin.

Jos Tilastokeskus laatii muun kuin 2 momentissa tarkoitetun viranomaisen toimeksiannosta tilastoja, se voi käyttää toimeksiannon suorittamisessa myös toimeksiantajien Tilastokeskukselle luovuttamia tietoja.

18 §

Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien, yhteisöjen ja säätiöiden osalta julkisia ovat tiedot:

1) yritys- ja yhteisötunnuksesta ja sen voimassaoloajasta, *kansainvälisestä yhteisötun-*

Voimassa oleva laki

19 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä 13 §:n 1–4 momentissa säädetään, Tilastokeskus voi luovuttaa teollista tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevaa tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen tiedot henkilön iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta edellyttäen, että tietojen saajalla on henkilötietolain mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja.

Kuolemansyytietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä siitä erikseen säädetään.

27 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Ehdotus

nuksesta (Legal Entity Identifier), yritysyksiköstä, kasvuyritystiedosta, sektoriluokituksesta, oikeudellisesta muodosta, nimestä, toimialasta, kielitunnuksesta, kotikunnasta sekä osoitteesta ja muista yhteystiedoista;

19 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä 13 §:n 1–4 momentissa säädetään, Tilastokeskus voi luovuttaa teollista tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevaa tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen *sallassapitosäännösten estämättä* tiedot henkilön iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta, *jos* tietojen saajalla on *tietosuojalainsäädännön* mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja.

Kuolemansyytietojen luovuttamisessa *tutkimuskäyttöön sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ää.*

27 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019)